

FAKIH: BIOGRAFIJA IMAMA MALIKA

Učenjak kojeg je najavio Muhammed sallallahu alejhi ve sellem

Malik ibn Enes je, bez imalo sumnje i pretjerivanja, jedan od najvećih alima i učenjaka u islamskoj povijesti uopće. Muhadis, fakih i imam čije se znanje poput sunčevih zraka prosulo po cijelom dunjaluku.

Jedan od utemeljitelja pravne škole čiji je mezheb našao plodno tlo u srcima mnogih muslimana, i kao takvom, Allah mu je odredio opstanak i trajanje sve do naših dana, a nadamo se i do Sudnjega dana. Zato ćemo o tom velikanu islamske misli, kao i o njegovom prethodniku imamu Ebu Hanifi, sa zadovoljstvom pisati i u narednim brojevima širom mu otvoriti vrata našeg časopisa.

Njegovo puno ime je Malik ibn Enes ibn Malik ibn Ebi Amir el-Asbehi el-Medeni. Rodio se 93. godine po Hidžri, iste godine kada je umro ashab Allahovog Poslanika, Enes ibn Malik. Tako je Allah, dželle ša'nuhu, gubitak jednog učenjaka nadoknadio drugim učenjakom u kojem je dao neprocjenjivo dobro za ummet.

Interesantno je da od četverice imama, utemeljitelja pravnih škola, samo o imamu Maliku postoji vjerodostojan hadis koji su zabilježili autori Sunena i Ahmed ibn Hanbel u svom Musnedu, u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Doći će vrijeme kada će ljudi sa svih strana dolaziti da slušaju najvećeg učenjaka Medine."** (Ahmed, En-Nesai, Tirmizi, Ibn Madže) Ovaj hadis imam Tirmizi ocijenio je kao dobar (hasen), a El-Hakim, Ibn Hibban i drugi muhadisi, smatraju ga vjerodostojnim (sahih), dok je imam Zehebi o ovom hadisu rekao sljedeće: **"Ovaj hadis je vjerodostojnog lanca prenosilaca (sened), a neobičnog (garib) teksta (metn)."**

Neki, pak, učenjaci poput Ibn Ujejne, Ibn Džurejdža i drugih, hadis o imamu Maliku uzeli su kao dokaz radosne vijesti koju je najavio Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i potvrde

da će imam Malik biti učenjak u kojeg će se prstom pokazivati i kojem će ljudi, žedni islamske nauke, hrliti sa svih strana.

Alim koji je volio skupocjenu odjeću

Imam Malik bio je visok i naočit, izrazito bijele puti, smeđe kose i brade, toliko da su ga zvali "plavi" mladić. Kada je želio da izađe među ljude i svoje studente, koristio je najbolje mirise i uvijek je oblačio najbolja i najskuplja odijela.

Odjeći je inače pridavao mnogo pažnje, tako da ga nikada niko nije vidio osim u skupocjenom i raskošnom odijelu. On je u odijevanju vidio izraz počasti islamskom znanju koje je posjedovao. Govorio je: **"Čestitost i dostojanstvo alima ogleda se i u tome da izabere lijepu odjeću u kojoj će se pojavljivati pred ljudima, i nije lijepo da ga ljudi vide u slaboj i pohabanoj odjeći, pa makar se radilo samo o turbanu."** Nosio je markiranu odjeću koja je u to vrijeme bila posljednji krik mode, a koja se krojila u Horosanu i Egiptu.

Prenosi se od Bišra ibn Harisa da je rekao: **"Ušao sam kod imama Malika, a na njemu je bio ogrtač koji je vrijedio 500 dirhema i niko me nije podsjećao na kraljeve i vladare kao on."** (Ed-Dibadžul-muzheb, str. 19.) Kada je imam Malik upitan o nošenju grube vunene odjeće, koju nose sufijske, rekao je: **"Nema dobra u nošenju te odjeće osim na putovanju, jer mnogi se preko te odjeće žele prikazati kao askete i pobožnjaci. Ja volim da pokažem blagodati koje mi je Allah dao i to preporučujem svakom čovjeku kojem je Allah dao neku blagodat, a posebno učenjacima."** (Ed-Dibadžul-muzheb, str. 18.)

Rekao je Ibnul-Kasim: **"Imam Malik je umro a iza njega je ostalo stotinu turbana, da ne govorim o ostaloj odjeći."** A Muhammed ibn Halef tvrdio je da je "imam Malik iza sebe ostavio 500 pari cipela". (Tertibul-medarik, II/160)

Rekao je imam Zehebi: **"Ovaj čovjek, imam Malik, bio je iz skupine najvećih sretnika, prvak među učenjacima, posjedovao je Allahatstvo i volio se lijepo oblačiti, velikan na dunjaluku i, ako Bog da, velikan na ahiretu. Primaio je poklone, jeo dobru hranu i radio dobra djela."** (Sijer a'lam an-nubela', VIII/199) Kada je imam Malik htio držati predavanje iz hadisa, onda bi abdestio kao za namaz i obukao bi najbolju i najskuplju odjeću, stavio bi najljepšu kapu na glavu, počeošljao bradu i namirisao se najboljim mirisom. Neki ljudi su mu zamjerali na tome, pa im je rekao: **"Ja to radim iz poštovanja prema hadisu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem."** (Tehzibul-kemal, XXVII/110)

Život ovog islamskog učenjaka najbolji je dokaz da kvalitetna, lijepa i skupocjena odjeća nije prepreka za istinsku pobožnost i ne poništava je, niti umanjuje vrijednost znanja kod alima. Naprotiv, ona je i priličila čovjeku poput imama Malika koji je živio u gradu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kojem su dolazili ljudi sa svih strana svijeta. Na koncu konca, ljudima je bio potreban neko ko će im objašnjavati propise vjere i objasniti im da islam nije protiv takvog načina odijevanja i da se ne odriče dunjaluka i njegovih blagodati, ukoliko se to ne čini iz oholosti i narcisoidnosti.

Učitelji i učenici

Imam Malik je znanje učio i prenosio hadis čak od 200 učenjaka iz generacije tabiina. Između ostalih, on se sreo sa Ata' ibn Ebi Rebbahom kada je ovaj dolazio u Medinu, zatim, prenosio je hadis od Džafera es-Sadika i znamenitog muhadisa Šihaba ez-Zuhrija, a od imama Malika su prenosili Esed ibn Furat, Esed ibn Musa, Ejub Sihtijani, Sufjan Sevri, Sufjan ibn Ujejne, imam Šama, El-Evzai i mnogi drugi. Govoreći o imamu Maliku, imam Šafija je rekao: **"Kada čujete za neku predaju, znajte da je imam Malik zvijezda predvodnica u određivanju njene vjerodostojnosti."** (Ibn Ebi Hatim, El-Džerhu vet-ta'dilu, I/260)

A Jahja ibn Muin rekao je: **"Malik je bio jedan od Allahovih dokaza ljudima na zemlji."** Bio je vrsni poznavalac hadisa od kojeg su hadis učili mnogobrojni učenjaci, a njegova knjiga "El-Muvetta" je, kao što je rekao imam Šafija: **"U to vrijeme bila najvjerodostojnija knjiga nakon Kur'ana."** (Ibn Abdul-Berr, El-Intika', str. 65.)

To je imam Šafija rekao jer tada nije bilo Buharijine i Muslimove zbirke hadisa. Imam Šafija je o njemu još rekao: **"Da nije bilo Ibn Ujejne i imama Malika, nestalo bi znanja u Hidžazu."** (El-Džerhu vet-ta'dilu, I/12)

Govoreći o vrlinama imama Malika, Jahja ibn Seid el-Kattan je, između ostalog, rekao: **"Malik je emirul-mu'minin u hadisu."** (Es-Sujuti, Tezjinul-memalik, str. 19.)

Poznati učenjak Ibn Vehb je za njega kazao: **"Da nije bilo Malika, otišli bismo u zabludu."** (Ibn Abdul-Berr, Et-Temhid, I/62)

Prenosi se od Ibn Ebi Uvejsa da je imam Malik rekao: **"Ovo znanje je vjera, pa dobro gledajte od koga ćete uzeti vjeru. Ja sam zapamtio sedamdeset ljudi koji su prenosili određene predaje i govorili da je to od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a ja nikada nijednu predaju od njih nisam uzeo, ne zbog toga što nisu bili povjerljivi kao ljudi, jer kada bi se nekome od njih povjerila kompletna državna blagajna, oni bi je besprijekorno čuvali, već zbog toga što oni nisu bili stručnjaci u hadiskoj nauci. Kada je u Medinu došao Ibn Šihab ez-Zuhri, mi smo pravili ogromnu gužvu pred njegovim vratima kako bismo ušli da slušamo njegova predavanja iz hadisa."** (Et-Temhid, I/66)

Imam Malik bio je fakih i pravnik čiji se mezheb proširio u Magribu, Endelusu, dijelovima Egipta, nekim državama Šama, Jemenu, Sudanu, Bagdadu, Kufi, nekim oblastima Horosana i Džezire, i danas je prisutan na velikim prostorima islamskog svijeta.

Sa osamnaest godina izdavao fetve

Još kao dječak od dvanaest godina, imam Malik počeo je intenzivno posjećivati naučne kružoke i slušati predavanja iz hadisa i fikha. A koliko je bio nadaren učenik i koliko je brzo napredovao u stjecanju znanja, svjedoči i činjenica da je počeo izdavati fetve sa nepunih osamnaest godina, a svoju samostalnu katedru imao je već u dvadeset i prvoj godini.

Iako je bio u cvijetu mladosti, pred njim su učili i od njega prenosili mnogi muhadisi, a pred kraj hilafeta Ebu Džafera el-Mensura, u potpunosti se obistinio Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, nagovještaj i ljudi su sa svih strana ogromnog islamskog carstva dolazili u Medinu da slušaju imama Darul-Hidžre, tj. imama Medine.

Primjer mladahnog učenjaka Malika otkriva nam kakav je zapravo odnos bio tada prema nauci i u kakvom ambijentu su odgajana i obrazovana djeca. Medinski dječaci tada su odrastali u okruženju u kojem su ljudi pokazivali na islamske učenjake s najvećim pijetetom. Gledali su svoju stariju braću, očeve i djedove, s kakvim poštovanjem ih pozdravljaju i prilaze im kada ih sretnu u mesdžidu ili na ulici, jer, oni su u tim alimima gledali nosioce poslaničke zaostavštine tako da su poštivanje učenjaka doživljavali kao poštivanje samog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Tako su djeca odrastala noseći u srcu ljubav i respekt prema učenjacima u kojima su gledali istinske uzore i potajno se nadali da će jednog dana dostići njihov stepen.

Do koje mjere su islamski alimi bili poštovani, svjedoči i sljedeća predaja od imama Šafije: **"Ja sam osjećao toliko strahopoštovanje prema imamu Maliku da sam se, dok sam bio kod njega na času, bojao da prevrnem list knjige da on ne bi čuo taj zvuk i da ga ne bi uznemirio."** (El-Bejheki, Menakibu Šafi'ijje, II/144)

Dakle, u vrijeme prvih generacija sve je bilo u znaku učenja i prilagođeno traganju za istinskim znanjem koje nipošto nije bilo monopolizirano, zloupotrebljavano, a niti je stvaralo generacijski jaz.

Jednostavno, u to vrijeme je i etablirani učenjak i dječak od deset ili trinaest godina mogao doći u mesdžid i slušati predavanja najeminentnijih učenjaka bez formalno-pravnih procedura i bilo kakvih prepreka. Vrata znanja bila su otvorena za sve.

Takva atmosfera prenosila se i na ulicu, tržnicu i kuću u kojoj su očevi i majke konstantno podsticali svoju djecu na nauku. I kao da su svi, vladari, učenjaci, trgovci, roditelji, u jedan glas govorili sinovima i kćerkama: **"Učite i samo učite! Mi smo uz vas i nemojte da se brinete o bilo čemu drugom osim o nauci."**

Svima je poznato kazivanje o imamu Maliku i njegovoj majci koja je svog sinčića podsticala na učenje i u to ime trošila svoj ušteđeni imetak kako bi ga poštedila bavljenja trgovinom ili nekim drugim poslom koji bi ga udaljio od naučnih kružoka i uleme. Jer, kako reče imam Šafija: **"Da sam se posvetio nekom dunjalučkom poslu, ne bih stekao znanje niti bih razumio mnogobrojne naučne probleme i mes'ele."** (Ibn Džema'a, Tezkiretus-sami' ve-l-mutekellim, str. 70.)

Poruka Šafijinih riječi nije parcijaliziranje nauke niti stroga podjela rada na intelektualni i fizički, jer ashabi su zarađivali za život vlastitim rukama, vodili su džihad i sl., no i pored toga bili su najučeniji ljudi u islamskom ummetu. Njegove riječi imaju preneseno značenje, u smislu da jedno društvo, odnosno država, mora dati nauci mjesto koje joj pripada i maksimalno se potruditi da obezbijedi jednake uvjete za edukaciju i obrazovanje svojih građana. Kao dječak, imam Malik učio je pred šejhom Ibn Hurmuzom i punih sedam godina bio je njegov student.

Postoje mnogobrojne predaje o tome koliko je on bio uporan i ustrajan u traženju znanja tako da je dugo vremena znao čekati pred vratima svoga šejha, a on nije znao za njega sve

dok se Malik ne bi namjerno nakašljao, pa bi šejh naredio sluškinji da vidi ko je, a ona je, nakon što bi otvorila vrata, odgovarala: **"Nema nikoga osim onog plavog dječaka." Na to bi joj šejh rekao: "Reci mu da uđe, i znaj da to nije nikakav dječak, već učenjak čije znanje ljudi trebaju."** (Tertibul-medarik, I/148)

Lukavštinama do znanja

Da bi čuo neki hadis i saznao nešto novo, Malik je često morao pribjegavati lukavštinama, a posebno kada su bili u pitanju izrazito autoritativni i strogi profesori, kao naprimjer oslobođeni rob Abdullaha ibn Omera, En-Nafi. Naime, Malik je, kao dječak, satima znao stajati pred vratima velikog učenjaka Nafia i izlagati se sunčevoj žegi, čekajući da on izađe iz kuće i pođe u mesdžid da ga pita za neki hadis ili neku fikhsku mes'elu. O tome Malik priča: **"Ja sam odlazio do kuće Nafia i, bez bilo kakvog zaklona, dugo čekao na vrelom suncu da on izađe i pođe u mesdžid. A kada bi konačno izašao, ja sam se pravio kao da ga nisam ni primijetio i kao da nisam zbog njega došao pred kuću, a onda bih mu pažljivo prišao i predstavio se, i kada je htio da uđe u mesdžid, ja bih iskoristio priliku i pitao: 'A kakav je stav imao Ibn Omer po tom i tom pitanju', onda bi mi on, jer je shvatio moju lukavštinu, strogim glasom i ljutito odgovarao i ja sam nakon toga odlazio od njega."** (Ed-Dibadžul-muzheb, str. 117.).

Žeđ za naukom tjerala ga je da čak i u bajramskim danima, kada nije bilo nastave u mesdžidima, ode pred kuću Ibn Šihaba ez-Zuhrija, ne bi li ga ovaj primio u kuću i citirao mu hadise koje Malik nije znao. O tome je on onako dječaćki naivno, ali vrlo dirljivo pričao: "Nakon bajram-namaza govorio sam sebi: 'Ovo je dan kada Ibn Šihab uzima slobodno', i direktno sa musalle gdje smo klanjali namaz, išao sam pred njegovu kuću i za divno čudo on me je primio i pozvao u kuću. Kada sam ušao u kuću, upitao me je: 'Kao da ti nisi išao kući poslije bajram-namaza?' 'Ne', odgovorio sam. 'A jesi li išta jeo', pitao je ponovo. 'Ne, i nemam potrebe za jelom.' Čudeći se mom odgovoru, upitao je: 'A šta ti zapravo želiš?' Odgovorio sam: 'Želim slušati hadis od tebe', i na njegovo: 'Hajde, pripremi se!', ja sam sav sretan vadio svoje ploče na koje sam zapisivao hadise. Izdiktirao mi je četrdeset hadisa sa kompletnim lancem prenosilaca i kada sam ja tražio da nastavi, šejh Zuhri je rekao: 'Dosta ti je! Ako dnevno budeš učio po četrdeset hadisa, ti ćeš postati hafiz hadisa.' Rekao sam mu: 'Ali, šejh, ja sam ove hadise već naučio napamet.' Iznenađen mojim odgovorom, začuđeno me je pogledao i ozbiljnim tonom rekao: 'Daj mi svoje ploče i hajde citiraj mi hadise po redu kako si ih zapisao.' Ja sam svih četrdeset hadisa bez greške ponovio, a on je sa osmijehom punim zadovoljstva rekao: 'Uzmi svoje ploče i idi kući, ti si uistinu posuda znanja.'" (Tertibul-medarik, I/134)

Nakon svega toga, nakon maksimuma uloženog truda i odricanja, sjedeći uz skute učenjaka, Malik je postao najveći učenjak svoga vremena pred čija vrata se moralo dolaziti po znanje, onako kako je on nekada išao pred vrata svojih profesora.

Sreo je imam Malik mnoge ljude koji su mu nudili unosne dunjalučke poslove i dobru zaradu, u zamjenu za studiranje i učenje nauke, ali ih je on glatko odbio, jer je dao prednost ahiretu nad dunjalukom. Drugi su mu opet govorili da ostavi ilm i stalni boravak u Medini i da izađe u džihad sa muslimanskom vojskom, a on im je odgovarao da je u znanju hajr i

dobro, a da je i u džihadu veliko dobro, i da kada je u pitanju fard kifaje, jedan fard ne isključuje drugi.

Zatim, sreo se on i sa mnogim pobožnjacima i asketama (zahidima), poput Abdullaha ibn Abdulaziza el-Umerija, koji je bio imam zuhda i asketizma u to vrijeme, i on ga je nagovarao da ostavi nauku i posveti se osami i pobožnosti, a Malik ga je ponizno saslušao i učio dovu za njega, ali ga nije poslušao, već je odlučio da ostane među ljudima, da im prenosi znanje i sabura na iskušenjima sa njima. A da je bio u pravu, svjedoči i činjenica da danas malo ljudi zna za pobožnjaka Abdullaha el-Umerija, a za Malika zna cijeli dunjaluk. Upravo je tom pobožnjaku i isposniku, imam Malik pisao u jednom od svojih pisama: **"Allah je podijelio djela kao što je podijelio nafaku, pa, možda je nekom otvorio polje dobrovoljnog namaza, a nije dobrovoljnog posta, nekom je otvorio vrata sadake, a ne posta, nekome polje džihada, a nije polje namaza, nekome učenje i prenošenje znanja, a ne polje džihada, a prenošenje znanja je jedno od najvećih dobrih djela i ja sam zadovoljan sa poljem koje je meni Allah otvorio i podario i ne mislim da je to manje vrijedno od onoga čemu si se ti posvetio, već smatram da smo obojica na dobru i obaveza je svakog od nas da bude zadovoljan sa onim što mu je Allah podario."** (Et-Temhid, VII/185)

Praksa stanovnika Medine kao izvor šerijata

Ono po čemu se imam Malik razlikovao od ostalih učenjaka jeste i to što je on praksu stanovnika Medine (amel ehlul-Medine) smatrao dokazom u vjeri i izvorom šerijata. To je temeljio na tezi da govor ashaba i djela stanovnika Medine moraju biti utemeljeni na dokazu iz sunneta. Pod ovim je podrazumijevao da ashabi nisu izmišljali šerijatske propise, niti su stanovnici Medine izvršavali određene propise a da i jedni i drugi nisu imali pouzdan dokaz iz Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, sunneta. Zbog toga je on davao prednost postupku stanovnika Medine nad analogijom (kijas) i pojedinačnom predajom (haber el-ahad). Vodio je žustru polemiku sa svojim savremenikima kojima praksa stanovnika Medine nije bila dokaz u definiranju vjerskih propisa.

Između ostalog, poznata je njegova prepiska na tu temu sa znamenitim egipatskim učenjakom El-Lejsom ibn Sa'dom, koju ćemo u narednom broju u cijelosti prenijeti. I zbog takvog odnosa prema praksi stanovnika Medine, on je bio stava da žena postaje majka po mlijeku djetetu koje je zadojila samo dva puta, a zanemario je hadis od Aiše, radijallahu anhu, koji je on lično prenio u svojoj Muvetti: **"U Kur'anu je bilo objavljeno da se nakon deset dojenja uspostavlja rodbinska veza po mlijeku, zatim je to dokinuto sa pet dojenja i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je umro, a taj ajet se učio kao da je iz Kur'ana."** Nakon što je citirao ovaj hadis, imam Malik je dodao: **"Mi po ovome ne radimo."**

Također, uzimajući u obzir praksu stanovnika Medine, on nije smatrao da kupac i prodavac imaju pravo izbora, prihvatiti trgovinu ili je poništiti, prije nego se razidu. Hadis koji je također zabilježio u Muvetti: **"Kupac i prodavac imaju pravo izbora (tj. pravo na odustajanje od kupoprodajnog ugovora) sve dok se ne razidu sa mjesta**

kupoprodaje", prokomentirao je riječima: "Kod nas ovo nije znak dobročinstva niti je to poznato u praksi stanovnika Medine."

Interesantno je spomenuti i to da se imam Malik razilazio sa ostalom trojicom imama i u tome što je on maslehatul-mursele (opću korist) smatrao samostalnim izvorom šerijata, dok kod Ebu Hanife to ulazi u istihsan i urf (običaj), a kod Šafije i Ahmeda u analogiju (kijas).

Malikove naučne prepiske

Među islamskim učenjacima iz prvih generacija i utemeljiteljima pravnih škola bilo je razilaženja i neslaganja po mnogim šerijatsko-pravnim pitanjima, a koja su često puta bila povod njihovih međusobnih kritika i rasprava koje su u pravilu vođene pismenim putem.

Kako bismo imali što bolju predstavu o načinu komuniciranja i međusobnog ophođenja, posebno kada je bilo u pitanju kritiziranje tuđeg stava i izražavanje neslaganja, navest ćemo korespondenciju između imama Malika i njegovog savremenika, imama Egipta, Lejsa es-Sa'dija. Naime, iako su njih dvojica vodili vrlo žustru raspravu i aktivnu pismenu korespondenciju, nažalost, do naših dana sačuvane su samo dvije takve prepiske.

Kritika zbog odstupanja od prakse stanovnika Medine

Mi smo napomenuli da je imam Malik posebno držao do mezheba ili prakse stanovnika Medine, a pošto je čuo da je Lejs davao neke fetve koje su u koliziji sa mezhebovom stanovnika Medine, on mu je uputio pismo sljedećeg sadržaja: **"Molim Allaha da nas učini od onih koji su tajno i javno Njemu pokorni, i da nas sačuva od svih grijeha i pokuđenih djela. Znaj, Allah ti se smilovao, da sam dobio informaciju da ti ljudima daješ fetve koje se razlikuju od postupaka stanovnika Medine. Upozoravam te da budeš oprezan kod izdavanja pravnih decizija, jer ti si imam u fikhu i učenjak za kojim stanovnici Egipta i drugih krajeva imaju veliku potrebu. Zbog toga ti želim skrenuti pažnju da se bojiš za sebe i da slijediš ono što će ti donijeti sreću i uspjeh na oba svijeta. Allah, dželle ša'nuhu, u Kur'anu je objavio: "Allah je zadovoljan prvim muslimanima, muhadžirima i ensarijama, i svima onima koji ih slijede dobra djela čineći, a i oni su zadovoljni Njime; za njih je On pripremio džennetske bašče kroz koje će rijeki teći, i oni će vječno i zauvijek u njima boraviti. To je zaista veliki uspjeh"** (Tevbe, 100).

I objavio je:

وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَى ۖ فَبَشِّرْ عِبَادِ

"Za one koji izbjegavaju da se kumirima klanjaju i koji se Allahu obraćaju – njima su namijenjene radosne vijesti, zato obraduj robove Moje,

الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ ۚ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ ۖ وَأُولَٰئِكَ هُمْ أُولُو
الْأَلْبَابِ

koji Kur'an slušaju i slijede ono najljepše u njemu; njima je Allah na Pravi put ukazao i oni su pametni" (Zumer, 17-18).

Muslimani su dužni slijediti praksu stanovnika Medine, jer Medina je mjesto hidžre, u njoj je objavljivao Kur'an i propisi koji se tiču halala i harama. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dobijao je Objavu, a Medinjani su bili prisutni dok se to dešavalo, a onda im je on na temelju Objave naređivao određene stvari i oni su to izvršavali, propisao im je sunnete i oni su ih slijedili, sve dok ga Allah nije Sebi uzeo i najljepše mjesto mu pripremio.

Nakon Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, živjeli su ljudi koji su se najviše držali njegovog sunneta i koji su bili njegovi nasljednici i ništa od onoga što je objavljeno i što su saznali i naučili nisu izostavili a da ga nisu primijenili.

Ukoliko o nekom pitanju i problemu nisu imali eksplicitan odgovor i dokaz u Kur'anu i sunnetu, oni su vlastitim intelektualnim naporom (idžtihadom) pokušali naći ispravan odgovor i adekvatno rješenje koje je odgovaralo vremenu u kojem su živjeli. A ako bi pak neko došao sa jačim dokazom od njihovog, oni bi ostavljali staru praksu, a radili bi po onome što je jače i ispravnije. Nakon njih (tj. ashaba) došla je generacija tabiina koja je svoju vjersku praksu nastavila utrtom stazom i slijedila isti put kao i ashabi. I ako bi neki propis bio poznat i ustaljen u praksi stanovnika Medine, smatram da nikome nije dozvoljeno da se suprotstavlja i proturječi toj praksi. To znači da, ako bi muslimani u nekom mjestu kazali: što se tiče tog i tog propisa, praksa u našem kraju je takva i takva, ukoliko bi ta praksa bila u suprotnosti sa praksom stanovnika Medine, niko od učenjaka ne bi imao pravo da uvaži takvo rezonovanje niti da im dozvoli praksu suprotnu stanovnicima Medine. Zato razmisli o ovome što sam ti napisao i moj poziv u slijeđenje mezheba stanovnika Medine smatraj nasihatom i savjetom u ime Allaha. Nadam se da ćeš mom pismu posvetiti pažnju koju zaslužuje. Allah uputio i tebe i mene na pokornost Njemu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, u svakoj situaciji i u svim stvarima." (Tertibul-medarik, I/41)

Odgovor egipatskog učenjaka imamu Maliku

Imam El-Lejs posvetio je Malikovom pismu punu pažnju i odmah je uzeo da mu odgovori. Njegov odgovor bio je vrlo dug i opširan, ali je zato reprezentativan primjer islamskog ahlaka, edeba i ponašanja prema islamskom učenjaku neistomišljeniku. Osim toga, taj odgovor od početka do kraja odiše mudrošću, zadivljujućom inteligencijom i temeljitim poznavanjem islamskog znanja, posebno fikha.

Pročitajmo Lejsov odgovor imamu Maliku i uvjerimo se u ove konstatacije: "Es-selamu alejkum! Ja ti se u ime Allaha zahvaljujem na pismu koje si mi poslao, Allah oprostio i meni i tebi i obradovao nas lijepim završetkom na dunjaluku i na ahiretu. Dobio sam tvoje pismo u kojem mi spominješ čestitost i ispravnost prakse stanovnika Medine, što me jako raduje, i

molim Allaha da tako i ostane, i neka vas svuda Allahova pomoć prati zbog vaše zahvalnosti na Njegovim blagodatima i vašeg dobročinstva. Napomenuo si da je tvoje pismo izraz savjeta u ime Allaha i da očekuješ da će ono kod mene imati težinu koju zbog svog sadržaja zasluži. Želim ti odmah na početku reći da je, što se mog odnosa prema pismu tiče, ono već ostvarilo svoj cilj. Zatim, iz pisma sam saznao da je do tebe došla vijest da ja izdajem fetve koje su u suprotnosti sa praksom stanovnika Medine i da zbog toga s pravom treba da se bojim za sebe. Jer, kako si naglasio, muslimani trebaju da slijede praksu stanovnika Medine koja je bila mjesto Hidžre i mjesto objave Kur'ana. Ja smatram da ne postoji čovjek na zemlji koji sebi pripisuje znanje a da više prezire iznimne i neutemeljene fetve, niti da više uvažava učenjake Medine koji su preselili na bolji svijet, niti da se više oslanja na njihovo mišljenje u onome oko čega su se složili, od mene. I ono što si rekao o veličini i vrijednosti Medine kao gradu Hidžre, Objave i mjestu Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, života i smrti, to je tako i ja na to nemam šta dodati. Međutim, što se tiče ajeta iz sure Et-Tevbe koji si spomenuo, ja samo želim da te podsjetim da su mnogi od muhadžira i ensarija povodom kojih je objavljen taj ajet, napustili Medinu i izašli u džihad na Allahovom putu tražeći Njegovo zadovoljstvo. Oni su u osvojenim mjestima okupljali ljude koji su primili islam i podučavali ih Kur'anu i sunnetu, i nisu sakrili ni zatajili ništa od onoga što su naučili od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

U svakoj muslimanskoj jedinici bilo je ashaba koji su ljude podučavali vjerskim propisima, i tumačili propise na temelju idžtihada ukoliko nisu došli do dokaza u Kur'anu i sunnetu.

U tom smislu, oni su imali punu podršku Ebu Bekra, Omera i Osmana, koje su muslimani izabrali za svoje halife. Njih trojica pratili su stanje na terenu i ništa nisu prepuštali slučaju, intervenirali su čak i onda kada se radilo o sekundarnim stvarima koje su vezane za vjeru, a sve s ciljem da se očuva čistota islama i da ljudi ne skrenu sa staze Kur'ana i sunneta.

Vjersku praksu ashaba koji su živjeli u Šamu, Iraku, Egiptu, u vrijeme Ebu Bekra, Omera, i Osmana, nastavili su muslimani nakon njih i nijednom muslimanskom vojniku u tim mjestima nije bilo dozvoljeno da uvede novotarije u vjeru i praksu koja je u suprotnosti sa praksom ashaba i tabiina. Ovome treba dodati i činjenicu da su se ashabi sami razilazili u mnogim pitanjima, i da nisam ubijeđen da ti to znaš, ja bih ti o tome pisao. Razilaženje u generaciji tabiina bilo je još više izraženo, kao i kod učenjaka treće generacije, čemu si i ti sam svjedok, a posebno kad je u pitanju razilaženje između Šihaba ez-Zuhrija i Rebie ibn Abdurrahmana.

Uostalom, ja sam slušao šta ste ti i učenjaci poput Jahja ibn Seida, Ubjedullaha ibn Omera, Kesira ibn Ferkada i drugih, govorili o Rebii ibn Abdurrahmanu. Zatim, ti i Abdul-Aziz ibn Abdullah dobro znate šta sam ja također zamjerao Rebii, u čemu ste me vas dvojica podržali, jer ste kod njega prezirali isto što i ja. Sjećam se da si ti toliko bio kivan na njegove stavove i mišljenja o nekim pitanjima, da si demonstrativno napuštao kružoke na kojima je on vodio glavnu riječ. No, i pored svega toga, ja kažem da kod Rebie ima mnogo pozitivnih i dobrih stvari. On je vrlo inteligentan čovjek, nadaren govornik, izuzetno je moralan i njegov put islama je ispravan i dobar, a njegova ljubav prema muslimanima općenito i prema učenjacima posebno, iskrena je i neupitna.

Molim Allaha da mu se smiluje, oprostí mu i nagradi za njegova dobra djela. Zatim, uzrok mog odstupanja od prakse stanovnika Medine u nekim pitanjima jeste i moje razilaženje sa Šihabom ez-Zuhrijem. Naime, kada bi neko od nas poslao njemu pismo tražeći odgovor na neka pitanja, on bi na jedno te isto pitanje davao tri različita odgovora, što me je navelo da od njega ne prihvatim ono što sam smatrao neispravnim. Između ostaloga, ti si mi prigovorio zbog mog stava da ne treba spajati akšam i jaciju u kišnoj noći, što je u suprotnosti s praksom stanovnika Medine.

Ja te podsjećam na činjenicu da niko od muslimana u Šamu nije spajao akšam i jaciju u slučaju kiše, iako je kiša u Šamu obilnija nego u Medini, a u Šamu su, od ashaba, živjeli: Ebu Ubejde ibnul-Džerrah, Halid ibn Velid, Jezid ibn Ebi Sufjan, Amr ibn As, Muaz ibn Džebel, za kojega je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Najbolji poznavalac halala i harama je Muaz ibn Džebel"**, zatim, Šurahbil ibn Hasene, Ebu Derda, Bilal ibn Rebah, u Egiptu su bili: Ebu Zerr, Zubejr ibn Avvam, Sa'd ibn Ebi Vekkas, u Homsu je bilo sedamdeset ashaba učesnika Bedra, u Iraku su živjeli: Ibn Mes'ud, Huzejfe ibn Jeman, Imran ibn Husajn, a posjećivao ga je i Alija ibn Ebi Talib, i niko od njih nikada nije spojio akšam i jaciju zbog kiše. Prigovorio si mi zatim na moj odričan stav po pitanju presude na temelju svjedočenja jednog svjedoka i tužiočeve zakletve, što se u Medini neprestano primjenjuje, a poznato je da ashabi u Egiptu, Iraku, Šamu i Homsu nikada nisu prihvatili takvu presudu, niti je zabilježeno da su to radili i dozvolili Ebu Bekr, Omer, Osman i Alija. Nakon njih došao je Omer ibn Abdul-Aziz i tebi je poznato koliko je on radio na oživljavanju sunneta i iskorjenjivanju novotarija, i koliko se brinuo o očuvanju vjerskih propisa. Njemu je Zurejk ibnul-Hakim pisao: **"Ti si u Medini sudio na osnovu svjedočenja jednog svjedoka i zakletve tužioca"**, a on mu je odgovorio: **"Mi smo tako sudili u Medini, ali smo vidjeli da to stanovnici Šama ne rade i mi sada ne prihvatamo presudu bez dva pravedna svjedoka muškarca ili bez jednog muškarca i dvije žene, niti spajamo akšam i jaciju zbog kiše"**, a upravo je tada padala kiša u mjestu u kojem je boravio.

Ashabi nisu živjeli samo u Medini

Zatim, ti tvrdiš da je obaveza slijediti praksu stanovnika Medine, jer je to zapravo praksa ashaba, a poznato je da je po mezhebu stanovnika Medine ženi dozvoljeno da traži od muža da joj isplati vjenčani dar kad god ona to poželi i da se za to ne mora određivati poseban rok. Tog mišljenja su i stanovnici Iraka, Šama i Egipta, iako nijedan ashab Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nije smatrao da žena im pravo zatražiti vjenčani dar (mehr) kad god ona hoće, osim u slučaju smrti muža ili razvoda braka.

Slična je stvar i u slučaju kada se čovjek zakune da neće općiti sa svojom suprugom i od zakletve prođe četiri mjeseca. Vi u Medini smatrate da razvod braka ne stupa na snagu pa makar prošlo i četiri mjeseca od zakletve, sve dok se muž ne upita da li odustaje od zakletve ili ne. A meni je pričao Nafi' da je Abdullah ibn Omer, za kojeg se navodno veže mišljenje o tevkingu (kadijin zahtjev mužu da se, nakon prolaska četiri mjeseca, izjasni u pogledu daljnje spolne apstinencije), lično izjavio: **"Onome ko se zakleo da neće prilaziti ženi, nakon što prođu četiri mjeseca, obaveza je da ili odustane od zakletve, kao što mu je Allah naredio, ili da razvede ženu"** (Sahihul-Buhari).

Osim toga, mi smo čuli da su Osman, Zejd ibn Sabit, Kabis ibn Zuejb, Ebu Seleme ibn Abdurrahman ibn Avf, govorili: **"Kada prođu četiri mjeseca od muževe zakletve da neće prilaziti supruzi, tada se ona smatra razvedenom trajnim razvodom braka"**, dok su Seid ibn Musejjeb, Ebu Bekr ibn Abdurrahman ibn Haris i Šihab ez-Zuhri, kazali: **"Kada prođu četiri mjeseca od zakletve, žena se smatra razvedenom samo jedanput i muž ima pravo da je vrati u toku njenog iddeta."**

Jedno od spornih pitanja u kojem se razilazim sa stanovnicima Medine, jeste predaja koja se veže uz ime Zejda ibn Sabita koji je rekao: "Ako bi muž dozvolio supruzi da odlučuje sama o sebi, tj. da ona bira hoće li ostati sa njim ili će se razvesti, pa ona izabere da ostaje kod muža, to predstavlja jedan razvod braka, kao i kada bi ona sebe razvela tri puta odjednom. Tako je postupao Abdul-Melik ibn Mervan i tako je govorio i Rebia ibn Ebi Abdurrahman, tj. to je praksa stanovnika Medine, a poznato je da većina učenjaka smatra da, ako muž dâ pravo ženi da raspolaže sobom, i ona odabere ostanak s mužem a ne razvod, da se to ni slučajno ne smatra razvodom braka. A ako samu sebe razvede jednom ili dva puta, to je onda razvod braka sa pravom povratka.

Međutim, ako žena samu sebe razvede tri puta, onda se dešava konačni razvod braka i ne može se vratiti mužu dok se ne uda za drugog muškarca koji će sa njom imati odnos, i dok on ne umre ili je ne razvede, osim u slučaju da se muž pred kadijom zakune da je ženi dao pravo da raspolaže sobom samo do jednog razvoda braka, što kadija prihvati i ostavi ih u braku. Do nas je zaista došlo mnogo vaših fetvi po kojima mi ne radimo i mišljenja koja ne prihvatamo, a jedno od njih je i tvoja naredba Zuferu ibn Asimu el-Hilaliju, kada je želio klanjati namaz za kišu, da prvo klanja dva rekata namaza, pa da onda uči hutbu, što mi je jako teško palo, jer je općepoznato da je hutba kod namaza za kišu ista kao hutba za džuma-namaz, osim što se imam, kada završi sa hutbom za kišu, okrene prema Kibli i uči dovu i naopačke okrene svoj ogrtač dok uči dovu, zatim siđe i klanja namaz. Poznato je da su namaz za kišu klanjali Omer ibn Abdal-Aziz, Ebu Bekr ibn Muhammed ibn Amr i drugi, i svi su prvo učili hutbu, pa onda klanjali namaz. Zbog toga su se ljudi čudili Zuferovom postupku i to su pokudili i osudili.

Zatim, do mene je došla vijest da si ti rekao za dvojicu čobana koji su partneri u stadu, da nisu dužni dati zekat ako zajedno posjeduju nisab na stoku, sve dok svaki od njih posebno ne bude imao nisab na svoje stado. I to je suprotno praksi ashaba koji su živjeli u Medini, a na koje se ti pozivaš, jer je poznato da je Omer ibnul-Hattab rekao da su čobani koji u zajedničkom stadu imaju nisab, dužni podijeliti zekat.

Zatim, ti si prenio predaju u kojoj stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, iz ratnog plijena dao Zubejru ibn Avvamu samo jedan dio za jednog konja koji je učestvovao u džihadu, a većina učenjaka prenosi da mu je dao četiri dijela za dva konja, a za trećeg nije dobio ništa. Svi učenjaci rade po ovom hadisu, u Šamu, Egiptu, Iraku i Africi, i niko se oko toga ne razilazi. Pa, ne dolikuje ni tebi, makar predaju na koju se oslanjaš čuo od čovjeka koji je po tebi pouzdan, da se suprotstavljaš i proturječiš konsenzusu. I

skreno želim da ti Allah podari sreću, uspjeh i dug život, jer je u tome velika korist za muslimane. Ti si meni blizak i kod mene si prisutan bez obzira što je između nas velika

razdaljina. Tvoje mjesto kod mene i moje mišljenje o tebi uistinu je veliko, u to budi siguran. I nemoj ni slučajno prestati pisati i obavještavati me o svom stanju i stanju svoje porodice, i ako imaš bilo kakvu potrebu kod mene, ti ili tvoja porodica i rodbina, bit ću sretan da vam je mogu ispuniti. Toliko!

Molim Allaha da nas učini zahvalnim robovima na Njegovim neizmjernim blagodatima. Ves-selamu alejke ve rahmetullahi ve berekatuhu." (El-Fesevi Ebu Jusuf Ja'kub ibn Sufjan, El-Ma'rifetu vet-tarihu,I/687)

Učenjak kojeg su podjednako uvažavali i vladari i obični svijet

Abasijski halifa Ebu Džafer el-Mensur bio je impresioniran Malikovom ličnošću i divio se njegovoj inteligenciji i znanju, tako da je poželio da ga učini simbolom vjerske vlasti u tadašnjoj islamskoj državi i da natjera ljude da slijede samo Malikov mezheb, njegove fetve i pravna mišljenja.

O tome je imam Malik pričao: "Jedne prilike bio sam u posjeti kod halife Ebu Džafere el-Mensura i dok smo mi sjedili i razgovarali, neki dječak je čas ulazio, čas izlazio iz sobe. Halifa me upitao: 'Znaš li ko je ovaj dječak?' Rekao sam: 'Ne znam.' Odgovorio je: 'To je moj sin i znaj da on osjeća veliko strahopoštovanje prema tebi.' Zatim me je pitao o nekim stvarima koje su se ticale halala i harama, pa kada je dobio odgovor, rekao je: 'Allaha mi, ti si najučeniji i najpametniji čovjek kojeg poznajem.' Odgovorio sam: 'Vođo pravovjernih, nisam ja najučeniji čovjek.' Na to je on vrlo ozbiljnim tonom rekao: 'Jesi, samo to kriješ. Ako me Allah poživi, ja ću narediti da se tvoji pravni odgovori i decizije zapisuju kao što se mushafi prepisuju i čuvaju, poslati to u sve krajeve islamske države i obavezati sve muslimane da slijede tvoj mezheb.'" (Imam Ez-Zehebi, Sijer E'alam en-nubela, VIII/55)

Nakon tog razgovora halifa Ebu Džafer el-Mensur zahtijevao je od imama Malika da napiše djelo po kojem će muslimani raditi. Iz te inicijative nastalo je poznato Malikovo djelo "El-Muvetta" koje je on pisao više od dvadeset godina vršeći neprestano korekcije i klasifikaciju hadisa.

Odbio nametanje svoga mezheba muslimanima

Ono što nas posebno zanima jeste stav imama Malika u odnosu na El-Mensurov zahtjev. Naime, on se uopće nije složio sa halifinim prijedlogom da se ljudi primoraju na slijedenje njegovog mezheba i u tom smislu mu je rekao: **"Vođo pravovjernih, ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, razišli su se na različite strane svijeta i muslimani su uzeli od njih islamsko znanje koje su im prenijeli."** (Ibn Tejmije, Medžmu'ul-fetava, XXX/79)

U drugoj predaji zabilježene su njegove riječi koje treba zlatnim slovima zapisati i dobro zapamtiti. On je El-Mensuru rekao: **"Vladaru pravovjernih, do muslimana u različitim krajevima islamske države došle su mnogobrojne predaje. Čuli su mnogo hadisa i prenijeli mnoštvo predaja po određenim pitanjima, i svako je uzeo i prihvatio islamsko znanje koje je do njega došlo. Oni po tome rade i tome su čvrsto privrženi**

bez obzira na razilaženja kod učenjaka. Ako ih natjeraš da ostave ono u šta čvrsto vjeruju da je ispravno, to će im teško pasti. Zato ostavi ljude da prakticiraju ono što su prihvatili, odnosno ono što je svaka pokrajina ili oblast prihvatila kao svoj mezheb." (Et-Tabekatu-l-kubra, I/441)

To je izuzetno važan i veličanstven stav iz kojeg moramo uzeti pouku. Taj stav dobija još više na svojoj težini ukoliko se uzme u obzir činjenica da su kroz islamsku povijest postojale dvije podjednako važne skupine učenjaka i kada su one na visini zadatka, onda se muslimani ne moraju bojati za svoju budućnost.

Prva skupinu čine oni učenjaci koji su uživali simpatije i veliki ugled kod halifa, namjesnika i drugih visokopozicioniranih ličnosti u političkom i vojnom vrhu. Oni su takve učenjake učinili sebi bliskim i njima su se obraćali za sva šerijatsko-pravna pitanja. Primjer takvog učenjaka je imam Ez-Zuhri koji je uživao veliki ugled kod halifa iz Emevijske dinastije. Druga skupina učenjaka su oni koji su uživali veliki ugled kod običnog naroda i koje je narod neizmjereno volio, slušao njihova predavanja i slijedio njihove fetve. I na osnovu kur'anskog zahtjeva:

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ ۚ وَاصْبِرُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

"I pokoravajte se Allahu i Poslaniku Njegovu, i ne prepirite se da ne biste klonuli i bez borbenog duha ostali; i budite izdržljivi, jer Allah je, zaista, na strani izdržljivih" (Enfal, 46), obje skupine trebale su i trebaju raditi na tome da se ljudi okoriste onim što im je Allah podario.

Alim koji je blizak vladaru mora na carskom dvoru braniti čast i ugled drugih islamskih učenjaka i opovrgavati glasine koje često kruže u vladajućim krugovima o pojedinim učenjacima, a sve to s ciljem da halifino srce, ili u našim uvjetima srce muslimanskog vladara i predsjednika bude čisto u odnosu na muslimane, a posebno u odnosu na alime i daije, i da izgradi lijepo mišljenje o svim svojim podanicima, te da se istinski o njima brine.

A učenjak koji je našao mjesto u srcima običnih ljudi mora također iskoristiti tu blagodat i spriječiti muslimane, kroz svoja predavanja i islamski odgoj, od ružnog govora i misli o drugim islamskim učenjacima, treba ih upozoriti da ne ogovaraju i ne vrijeđaju učene ljude i da ne slušaju ono što pojedini pokvarenjaci prenose i pričaju o njima, tako da narod izgradi lijepo mišljenje o svojoj ulemi. Jer, o kakvom se dobru uopće može govoriti u muslimanskoj zajednici ako postoji jaz između islamskih učenjaka i običnog naroda i obrnuto.

Također, iskreni učenjaci mogu biti stubovi ravnoteže u muslimanskom društvu, iskreni savjetnici i posrednici između vladara i podanika. Zatim, alimi moraju biti izaslanici koji će smirivati situaciju i biti sredstvo za jačanje džemata i islamskog jedinstva, koje je utemeljeno prije svega na principima vjere i ostvarivanju onosvjetske nagrade, ali i na ostvarivanju prosperiteta i dobara ovoga svijeta. Malikovo odbijanje da iskoristi vlast i vladare kako bi njegovo mišljenje i njegov mezheb vrhunio u islamskoj državi, znak je njegove razboritosti, pronicljivosti i dubine pogleda, ali isti tako i znak istinske pobožnosti i

odricanja od lažnog dunjalučkog ugleda, jer je bio uvjeren da je bolje i trajnije ono što je Allah obećao istinskim vjernicima na ahiretu.

Stav imama Malika o izgradnji Kabe na njenim starim temeljima

Poznato je da je Kaba kroz burnu islamsku povijest rušena više puta. Između ostaloga, nju je srušio Abdullah ibn Zubejr kada je osvojio Mekku i proglasio se halifom, s ciljem da je sagradi na temeljima na kojima ju je sagradio Ibrahim, alejhi sellam.

Zatim, kada je Hadžadž ibn Jusuf porazio i ubio Abdullaha ibn Zubejra i zauzeo Mekku, on je srušio Kabu i povratio je na temelje iz vremena džahilijeta, na kojima ju je zatekao i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

Kada je halifa Ebu Džafer el-Mensur čuo hadis od imama Malika koji prenosi Aiša, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **"Aiša, da tvoj narod nije nov u islamu i da nije blizak vremenu džahilijeta, ja bih naredio da se Kaba sruši i da joj se doda ono što joj je oduzeto. Spustio bih je potpuno na tlo i napravio bih dvojna vrata, istočna i zapadna, i postavio bih je na temeljima na kojima ju je izgradio Ibrahim, alejhi sellam."** (Sahihul-Buhari), poželio je također da sruši Kabu i da je vrati na ibrahimovske temelje. Na to mu je imam Malik rekao: **"Vođo pravovjernih, savjetujem te u ime Allaha da ne pretvaraš Allahovu kuću u igračku u rukama vladara, tako da kako koji dođe na vlast, ruši je i postavlja na ove ili one temelje. Bojim se da će Kaba na taj način početi gubiti vrijednost u srcima ljudi."** (Et-Temhid, X/50) Ebu Džafer ga je poslušao, tako da je imam Malik bio uzrok da se sačuva svetost Kabe i zatvori put onima koji su je željeli uzeti kao dokaz svoje moći i vladarske samovolje.

Prvo se osposobi za muftiju, pa onda izdaji fetve

Ebu Nuajm u svom djelu "Hiljetul-evlija" kao i Zehebi u "Sijeru" spominju da je Malik rekao: **"Nisam izdao fetvu dok mi sedamdeset učenjaka Medine nije dalo potvrdu da sam sposoban za to."** (Hiljetul-evlija, XVI/316)

Također je rekao: "O tome sam između ostalih pitao Rebiu ibn Ebi Abdurrahmana i Jahja ibn Seida i oni su mi naredili da izdajem fetve." Kada su ga upitali: **"A šta da su ti zabranili?"**, imam Malik je odgovorio: **"Ja bih prestao sa tim, jer ne dolikuje čovjeku da sebe smatra sposobnim za nešto dok mu to ne potvrde oni koji su u tome bolji i učeniji od njega."** (Sijer E'alam en-nubela, VIII/62)

Kada je imam Malik napunio dvadeset i jednu godinu, nije požurivao da odmah osnuje svoju katedru niti da izdaje fetve, sve dok nije pitao starije i iskusnije učenjake. To je bila praksa svih istinskih učenjaka iz prvih generacija.

Imam Šafija nije držao predavanja niti izdavao fetve dok mu to nije dozvolio njegov šejh Muslim ibn Halid ez-Zendži. Kada je Šafija postao punodoban i stekao islamsko znanje, šejh mu je rekao: **"Tako mi Allaha, došlo je vrijeme da možeš izdavati fetve"**, i on je počeo držati predavanja iz fikha. (Er-Razi, Menakibu Eš-Šafi'i, str. 59.)

Islamski učenjaci uveli su u praksu nešto što se zove idžaza, tj. potvrda učenosti i dozvola od njihovih učitelja i šejhova da mogu držati predavanja iz određene oblasti. Ta potvrda bila je na nivou današnjih svjedočanstava i diploma i u njoj je stajalo da je taj i taj student završio s čitanjem i tumačenjem nekog djela pred svojim šejhom i da mu na osnovu toga šejh dozvoljava da to djelo može prenositi drugim studentima. To su bile diplome koje su imale jako pokriće i nisu se mogle platiti novcem, jer se nauka nije ni proučavala da bi se njome stjecao ugled na ovom svijetu, već da bi se ljudima, iz generacije u generaciju, prenosilo islamsko znanje kako bi mogli ispravno ibadet činiti Allahu, dželle ša'nuhu, i svoj život uskladiti sa islamskim propisima.

Za razliku od njih, naše vrijeme obilježeno je natjecanjem u izdavanju fetvi i nezasiťnoj želji i pohlepi mnogih studenata i proučavalaca šerijata, za slavom, vođstvom i željom da se eksponiraju kao učenjaci iako za to nemaju ni godina ni kvalifikacije.

Prve generacije posebno su pazile na tri stvari: starosnu dob, svi su čekali da dostignu punoljetstvo koje se razlikovalo od učenjaka do učenjaka, tj. neki su počeli izdavati fetve sa sedamnaest godina, drugi sa dvadeset, a neki pak tek sa četrdeset, zavisno od toga kako njegov šejh ocijeni njegovo stanje; zatim znanje, svaki učenjak morao je da postigne tačno određen nivo znanja o Kur'anu i sunnetu i da nauči pravila dedukcije i izvođenja pravnih rješenja, pitanja oko kojih postoji konsenzus, kao i ona oko kojih su se islamski učenjaci razišli, kako ne bi kontrirao idžmau i suprotstavio se slovu šerijata ili kazao nešto o čemu ne posjeduje dovoljno znanja; treće, pravednost i objektivnost, što je podrazumijevalo moć ispravnog rasuđivanja i upotrebe idžtihada, kao i širinu pogleda i bogobojaznost koja mu nikada neće dozvoliti da omalovažava i potcjenjuje druge studente i učenjake, zbog toga što smatra da je njihovo mišljenje neispravno i idžtiħad nedostatan, jer su navodno slabije inteligencije od njega i jer imaju određenih devijacija i odstupanja u rezonovanju.

Spomenuti uvjeti potvrđuju potrebu za preciznim i sigurnim znanstvenim usavršavanjem, jer onaj ko govori o šerijatu, on mora znati da je on prenosilac i komentator Allahovog govora i upute.

Raspravljnje umrtvljuje srce i prouzrokuje pakost

Zato kažemo da nije dovoljno da je neko samo poznat kao učenjak, niti je dovoljna starosna dob sama po sebi, kao ni išćitavanje knjiga i mnoštvo stručne literature, već se sva spomenuta svojstva moraju naći kod onoga koji se bavi islamskim znanjem, a posebno ako izdaje fetve i druge podučava, i ako želi da se okiti najboljom titulom i imenom, nasljednika Allahovih poslanika.

Danas je primjetno da se početnici u traženju znanja upuštaju u tzv. zakučasta pitanja i najsuptilnije mes'ele koje su poznate kao zamršene mes'ele (uglutat, egalit). A takva pitanja zahtijevaju temeljito znanje, dugotrajno istraživanje i promišljanje i ogromno iskustvo.

Sam imam Malik govorio je: **"Čuvajte se zakučastih pitanja i mes'ela"**, a to su ustvari šerijatska pitanja o kojima ne postoji jasan kur'ansko-sunnetski tekst ili su naizgled tekstovi kontradiktorni i zahtijevaju dublje proučavanje i istraživanje.

Imam Malik također je govorio: **"Drži se onoga što je potpuno jasno i onoga što poznaješ, a ostavi se onoga što je nejasno i što ne poznaješ."** (Tertibul-medarik, II/41)

U naše vrijeme postoji veliki broj ljudi koji proučavaju islamsko znanje, a koji se bave istraživanjem upravo tih zakučastih pitanja i problema, jer im to otvara mogućnost izdavanja fetvi i priskrbljuje "ugled" kod ljudi, i prije nego upoznaju temeljna šerijatska pravila, primarno i sekundarno u islamu i sl. Ima danas mladića koji se bave proučavanjem akaiidske problematike i pitanja oko kojih postoji jasan stav islamske uleme još iz vremena ashaba i tabiina, ali se u našem vremenu pojavilo novo razumijevanje i nova interpretacija takvih pitanja, za koje ti mladići smatraju da je promaklo najvećim učenjacima ummeta i onda otvore polje rasprave i pored svoje mladosti, neiskustva i neznanja.

Drugi su opet sebi dodijelili ulogu kadija među učenjacima pokušavajući pomiriti njihove suprotstavljene stavove i oni cijeli život ponavljaju svoju omiljenu krilaticu: taj i taj alim rekao je tako, a onaj drugi rekao je ovako i sl. Njihovo stanje najbolje je opisano u stihu: **"Nismo se okoristili našim istraživanjima tokom cijelog našeg života, osim što smo u njima sakupili mnoštvo rekla-kazala."** (Ez-Zehebi, Tarihul-islam, str. 217.)

Dakle, takvi svojim "istraživačkim" poduhvatima u koje su utrošili cijeli svoj život, nisu ostvarili ništa od onoga što može ugasiti žeđ i utoliti glad istinskom učenjaku i onima koji tragaju za istinom, i bave se onim što ih Allah neće pitati na Sudnjem danu.

Treći opet najviše vremena provode u raspravama i diskusijama, za koje je imam Malik rekao: **"Raspravljanje u vjeri ne vrijedi ništa."** Rekao je također: **"Raspravljanje umrtvljuje srce i prouzrokuje pakost."** Imam Ez-Zuhri rekao je: "Vidio sam Malika i ljude koji su se pred njim raspravljali, pa bi on ustao i, napuštajući ih, govorio: **"Vi uistinu vodite pravi rat."** (Tertibul-medarik, II/39)

Valja kazati da i u današnje vrijeme rasprave ne dolaze od istinskih učenjaka koji se brinu za očuvanje istinskog znanja i ispravnim metodama ljudima objašnjavaju vjeru, već su one uvijek poticane od onih koji su početnici u tome i koji su obmanuti svojim skromnim znanjem, pa misle da mogu izdavati fetve, a oni se ustvari uopće nisu upoznali sa istinskim ilmom, niti sa džihadom i iskušenjima koja alime snalaze na putu traganja za znanjem od kojeg će koristiti imati i oni sami i cjelokupna zajednica.

Nauka nikome ne ide na noge, nauci se dolazi na noge: Imam Malik nije prestajao baviti se naukom i tragati za korisnim znanjem do kraja svoga života, i nije mu nimalo smetalo da uči i uzme znanje čak i od svojih studenata. Ilustrativan primjer je (a ima ih mnogo) njegovo prihvatanje sugestije od učenika Abdullaha ibn Vehba.

Naime, imam Malik tvrdio je da prilikom pranja nogu u toku abdesta ne treba rukom potirati između nožnih prstiju, ali kada mu je njegov učenik Abdullah ibn Vehb citirao hadis

u kojem se spominje potiranje između nožnih prstiju prilikom abdesta, on je prihvatio hadis i promijenio svoj stav po tom pitanju. (Ez-Zehebi, Sijer e'alam en-nubela, IX/233)

Kada je u pitanju ljubav prema nauci, nešto slično se prenosi i od imama Ahmeda. Njega su pod stare dane vidjeli sa divitom i perom u rukama, i na pitanje: **"Ahmede, dokle više s tim?"**, on je lucidno odgovorio: **"Sa divitom do mezara!"** ("Meal-mahbereti ilel-makbereti") (Ibnul-Dževzi, Menakibu el-imam Ahmed, str. 37.)

Sa divitom do mezara

I pored toga što je imam Malik izrastao u mudžtehida i vrsnog fakiha, i što su mu učenost i stručnost potvrdili najveći učenjaci njegovog doba, i pored njegove istrajnosti u traganju za znanjem i poznavanja finesa islamske nauke, on je bio vrlo oprezan i odmjeran i nikada nije govorio o onome u što nije bio potpuno siguran i za što nije imao vjerodostojan dokaz.

Prenosi se da je jedne prilike kod njega došao stariji musliman da sluša predavanje. Nakon predavanja, on je postavio pitanje na koje se Malik nije ni osvrnuo. Ponovio je svoje pitanje tri puta, i kada je imam Malik vidio da je čovjek uporan, rekao mu je: **"Čovječe, kada me vidiš da sjedim sa sljedbenicima zablude, onda dođi da ti odgovorim na to pitanje."** (Sijer e'alam en-nubela', VIII/64) To jest, pitanje i problem koji si postavio nema nikakve vrijednosti, niti približava Džennetu, niti udaljava od Džehennema, ne donosi ni dunjalučku ni ahiretsku korist, i nemoj mi postavljati takva pitanja.

Spominje se također da je neki čovjek pred Malikom citirao kur'anski ajet "Milostivi iznad Arša se uzdigao" (Taha, 5.), i upitao: **"Kako se Allah uzdigao iznad Arša?"** Tada je Malik podigao glavu, a znoj mu se slijevao niz čelo od uzbuđenja zbog takvog pitanja, i ljutito mu odgovorio: **"Uzdizanje nije nepoznato, kako se desilo, to je za nas nedokučivo, vjerovanje u to je obaveza, a pitanje o tome je novotarija. I usput da ti kažem da si ti čovjek koji ima pokvarene namjere."** Zatim mu je rekao da napusti predavanje. (Hiljetul-evlija, VI/325) **"Moguće je da je Malik tako reagirao jer je poznavao tog čovjeka i jer je znao da on nije neznalica koji pita zato što nešto ne zna, već da svojim pitanjem isprovocira alima. Jednostavno, imam Malik je mrzio pitanja i govor koji djela ne prate."** (Eš-Šatibi, El-Muvafekat, I/53)

Ispravno znanje je, ukoliko se radi o ahiretskom znanju, ono koje čovjeka približava Allahu, koje čisti srce, otvara vidike i čini čovjeka poniznijim i bogobožnijim, ili je pak znanje koje se tiče dunjalučkog prosperiteta i donosi korist pojedincu i društvu. Upravo zbog toga je imam Malik često govorio: **"Gledaj što će ti koristiti noću ili danju, time se bavi i tome se posveti."** (Tertibul-medarik, I/185)

Opisujući naučni kružok imama Malika, El-Vakidi je rekao: **"To je bio kružok znanja i dostojanstvenog držanja. Malik je prisutnima ulijevao strahopoštovanje svojim držanjem i kod njega nije bilo želje za isticanjem niti podizanja glasova. Ljudi su ga pitali za određene hadise i objašnjenja, a on je odgovarao, i po redu, hadis po hadis, komentirao."** (Tertibul-medarik, II/13) To nisu bila sijela na kojima su se vodile besplodne rasprave, niti ispredale priče rekla-kazala, već kružoci znanja koje natkriljuju

meleki, na koje se spušta smirenost i Allahova milost, kružoci imana, smirenosti i bogobožnosti.

Opreznost prilikom izdavanja fetvi

Postoje mnoge predaje koje govore o tome koliko je imam Malik bio oprezan prilikom izdavanja pravnih decizija ili fetvi i koliko se držao samo onoga što je sigurno znao.

Prenosi se od Hejsema ibn Džumejla da je rekao: **"Čuo sam da je imamu Maliku postavljeno 48 pitanja i on je na 32 pitanja odgovorio sa 'ne znam', a samo na 16 pitanja odgovorio je na osnovu dokaza koje je poznavao."** (Sijer e'alam en-nubela', VIII/77) A sam Malik često je govorio: **"Zaštita učenjaku su riječi 'ne znam', ako ih zapostavi, sam sebe će izložiti opasnosti."** (Tarihu Dimešk, VIII/363)

Poznati učenjak Ibn Abdul-Berr el-Maliki prenosi da je Ebu Derda rekao: **"Ne znam je pola znanja."** (Tertibul-medarik, I/144) Bilo je slučajeva da u Medinu dođe čovjek iz druge pokrajine, da prevale dug put kako bi od imama Malika dobio odgovore na neka pitanja, i kada bi mu Malik odgovorio sa "ne znam", čovjek bi zabrinuto upitao: **"Ali, šta ću reći ljudima kad se vratim?"** Odgovorio bi mu: **"Reci im da imam Malik nije znao odgovor na postavljena pitanja."** (Džamiju bejanil-ilmi ve fadlihi, II/53)

Prenosi se od Halida ibn Haddaša da je rekao: **"Postavio sam Maliku četrdeset pitanja, a on mi je odgovorio samo na pet."** (Sijer e'alam en-nubela', VIII/69) A spomenuti Malikov učenik Ibn Vehb rekao je: **"Da sam htio bilježiti sve Malikove odgovore sa 'ne znam', mogao sam knjigu napisati."** (Sijer, VIII/87)

Ne treba se čuditi Malikovom oprezu prilikom odgovaranja na pitanja, on je time samo slijedio praksu ashaba, muslimana koji su bili najučeniji i najbogobožniji. Poznato je da je Omer, radijallahu anhu, okupljao i pozivao učesnike Bedra da bi riješio određeni problem i dao odgovor na samo jedno pitanje. Nažalost, ta praksa daleko je od današnjih generacija. Mi postupamo upravo suprotno tome, i kada bi se danas postavilo pitanje zbog kojeg je Omer, radijallahu anhu, sazivao naučni kolegij sačinjen od učesnika Bedra, početnik koji je tek sjeo u studentsku klupu, da ne govorimo o onima malo iskusnijim, rekao bi da je to pitanje jasno kao dan i da se ne treba mnogo truditi oko njegovog odgovora.

Osim toga, učenjaci iz prvih generacija odbijali su dati fetve i odgovore, i upućivali su ljude na druge učenjake, a danas se muslimani natječu ko će dati odgovor, čak i onda kada pitanje nije upućeno njima direktno. Uistinu je imam Malik ispunio zemlju svojim znanjem, razumijevanjem, fikhom, a njegov mezheb su njegovi učenici prenijeli u mnoge krajeve i on se i danas slijedi u mnogim državama kao što su Magrib, Alžir, Tunis, Libija, Mauritanija. Zatim, imam Malik postavio je posebna pravila koja se odnose na slijeđenje mezheba stanovnika Medine u čemu su se sa njim složili mnogi učenjaci, čak i oni koji ne pripadaju malikijskom mezhebu.

Osim toga, malikijski učenjaci istakli su se u posebnim naučnim istraživanjima iz domena intencija šerijata, opće koristi, i dan-danas su, kada je u pitanju spomenuta tematika,

temeljni udžbenici od Eš-Šatibija, El-Karafija i drugih malikijskih učenjaka. I ono što je također vrlo važno, na osnovu kompletne literature koja je sačuvana do naših dana, moglo bi se kazati da su malikije najmanje bile pristrasne po pitanju slijepog vezivanja za mezheb. Tome ih je, između ostalog, naučio i njihov učitelj imam Malik koji je govorio: **"Nema nijednog čovjeka da se od njegovog govora ne uzima i ne odbacuje, osim vlasnika ovog mezara (pokazujući na Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, mezar)." (Ruhul-meani, XI/188)**

Dostojanstvo i skromnost su osobine istinskih učenjaka

Imam Malik imao je priliku da život provede na dvorcu abasijskih halifa, ali je on te ponude odbio, jer grad Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nije želio nipošto mijenjati niti napuštati.

Prenosi se da je jedne prilike halifa Mehdi došao u Medinu i poslao je Maliku tri hiljade zlatnika. Nakon toga došao mu je halifin izaslanik i rekao: **"Halifa bi volio da ideš sa njim u Bagdad"**, a Malik mu je odgovorio: **"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Medina je za njih bolja, samo kad bi znali', a što se tiče novca koji mi je poslao, ja od toga nisam ništa uzeo."** (Tezkiretul-huffaz, I/210)

U drugoj predaji stoji da je halifa Harun er-Rešid sa svojim sinovima posjetio imama Malika i rekao mu: **"Želim da pročitaš nešto korisno meni i mojim sinovima i da nas podučiš propisima vjere."** Malik mu je odgovorio: **"Tako mi Allaha, ja odavno ne čitam iz knjige, već meni studenti čitaju."** (Naime, u to vrijeme islamski učenjaci su zahtijevali od svojih učenika da oni čitaju određenu knjigu, a da ga učitelj sluša, ispravlja i objašnjava. Kada bi student nakon izvjesnog vremena završio s čitanjem knjige, dobio bi idžazu ili dozvolu od šejha da to djelo može tumačiti i prenositi drugima.).

Harun je na to rekao: **"Nema problema, onda istjeraj ove ljude iz svoje kuće, pa ću ja tebi čitati."** Malik je to odbio, rekavši: **"Ako se običnom svijetu zabrani slušanje predavanja radi elite, onda ni elita neće imati puno koristi od toga."**

Zatim je naredio jednom od prisutnih da čita iz knjige koju je Malik odabrao." Zbog takvog odnosa prema islamskoj nauci, Allah mu je podigao ugled u očima halifa, tako da su osjećali poseban respekt prema njemu. Rekao je imam Malik: **"Ušao sam kod Ebu Džafara el-Mensura i zatekao sam ljude koji su također došli kod halife radi nekih svojih potreba, neki od njih ljubili su ga u glavu, neki u ruku, neki u skute, a mene je Allah spasio svih tih poniženja."** (Tertibul-medarik, I/208)

Imam Zehebi spominje slučaj halife Mehdiya koji je prilikom jedne od svojih mnogobrojnih posjeta Medini, poslao po imama Malika da dođe i da čita određeno djelo i podučava njegovu djecu. Na to je imam Malik odgovorio: **"Znanje nikome ne ide na noge, znanju se dolazi na noge."** Tada je Mehdi rekao: **"Istinu je kazao Malik, idite Maliku i učite od njega."** Sa njegovom djecom bio je njihov odgajatelj i kada su došli kod imama Malika,

rekao mu je da čita halifinoj djeci hadise i da im ih objašnjava. Malik je odgovorio: **"Treba da znaš da stanovnici Medine pred nama čitaju određena djela kao što djeca čitaju pred učiteljem."** Vratili su se i obavijestili Mehdiya o tome, a onda je on razgovarao sa Malikom, pa mu je Malik rekao: **"O vođo pravovjernih, ja sam čuo Šihaba ez-Zuhrija kada je rekao: 'Mi smo znanje učili slušajući od ljudi, tj. dječaka poput Seida ibn Musejjeba, Ebu Seleme ibn Abdurrahmana, Urveta ibn Zubejra, Kasima, Salima i drugih', svi oni su čitali pred njim određena djela, a nije on njima čitao."** Halifa je na to rekao: **"Da, tako mi Allaha, ti ljudi su naši uzori! Sinovi moji, idite Maliku i čitajte pred njim ono što vam kaže."** (Sijer e'alam en-nubela, VIII/63)

Na svojoj koži osjetio je bič zavidnika i pokvarenjaka

Smutljivci, ljudi slabog imana i zavidnici potrudili su se da se u biografiji imama Malika, isto kao i kod Ebu Hanife, nađu i stranice o stravičnom mučenju i bičevanju koje je pretrpio od strane tadašnjeg namjesnika Medine.

Naime, na jednom od svojih predavanja on je rekao da osoba koja bude prisiljena na razvod braka, da taj razvod nije validan, prenoseći to od Abdullaha ibn Abbasa koji je kazao: **"Nema razvoda pod prisilom."** (Ibn Ebi Šejbe, El-Musannef, V/48)

Nakon toga, neki smutljivci i zavidnici otišli su kod namjesnika Medine ispred halife Ebu Džafera el-Mensura, i rekli mu kako je Malik svojom negacijom razvoda pod prisilom, zapravo ciljao na to da prisega (bej'a) koju su ljudi dali halifi Ebu Džaferu pod prisilom, ne važi i da se on zbog toga ne može smatrati halifom. Namjesnik je nasjeo na tu priču i podvale te naredio da dovedu imama Malika, a onda je naredio jednom od dželata da ga bičuje. Dželat ga je sedamdeset puta (u nekim predajama spominje se četrdeset udaraca) udario bičem i toliko ga je pretukao da je jednu ruku morao pridržavati drugom da ga manje boli. (El-Intikau fi fedaili es-selaseti el-eimmeti, str. 43.)

Ti smutljivci tumačili su namjere i nijet imama Malika i okrivili ga i potvorili za ono što nije rekao, zapostavljajući ono što je stvarno rekao, a poznato je šerijatsko pravilo da se ljudima sudi na osnovu onoga što kažu i urade, a ne na osnovu onoga što misle.

Međutim, smutljivcima i zavidnicima draže je kopati po mislima i tuđim prsima kako bi navodno otkrili tuđe namjere, a sve s ciljem da prošire smutnju. Predaju o kažnjavanju imama Malika, u nešto drugačijoj i dužoj formi, prenio je također i Ebul-Areb et-Temimi u svom djelu "El-Mihen". Kada je halifa Ebu Džafer el-Mensur obaviješten da je u smutnji oko davanja prisege stradao imam Malik, to mu je teško palo i nije bio zadovoljan postupkom namjesnika Medine, svog amidžića Džafera ibn Sulejmana, pa je pisao Maliku da dođe kod njega u Bagdad i da bude na njegovom dvoru, ali je Malik odbio, zahvalivši se halifi na pozivu. (El-Mihen, str. 319-320) Njih dvojica su se nakon toga i lično sreli u Medini i o tom susretu Malik je pričao: "Kada sam se sreo sa Ebu Džaferom, rekao mi je: **"Tako mi Allaha, poslije kojeg drugog Allaha nema, ja nisam naredio tvoje bičevanje, niti sam znao za to, i znaj da će stanovnici Mekke i Medine biti u dobru sve dok si ti među njima. Ti si**

im garancija od moje kazne i osвете, i Allah im je preko tebe podigao spomen i ugled, a inače su stanovnici Medine zaista brzi u izazivanju smutnje. Osim toga, ja sam naredio da se valija Medine žestoko kazni zbog onoga što je tebi učinio.' Na to sam mu rekao: **'Allah ti se smilovao, vođo pravovjernih, i visoke stepene ti podario, ta ja sam mu oprostio zbog rodbinske veze sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i rodbinske veze s tobom.'** Tada je halifa rekao: **'Allah se i tebi smilovao i sačuvao te.'**" (Ebu Zehre, Imam Malik, str. 61.)

Ibn Hillikan kaže: **"Malik je, nakon što je bio bičevan, obrisao krv sa svoga lica i tijela, i otišao je u mesdžid da klanja, a zatim je rekao: "Kada je Seid ibn Musejeb bio bičevan, ovako je postupio."** (Ibn Hallikan, Es-Sikat, VII/460)

A imam El-Vakidi rekao je: **"Tako mi Allaha, imam Malik bio je ugledan poslije kao i prije bičevanja."** (Sijer e'alam en-nubela, VIII/80)

Imam Zehebi kazao je: **"To je, tako mi Allaha, bilo nešto što se zove pohvalno i poželjno iskušenje, koje još više uzdiže čovjeka u očima vjernika."** (Ibid.) Iako je bio stavljen na veliko iskušenje i kao učenjak Medine bio ponižen bičevanjem, Allah mu je, zbog njegove iskrenosti u nauci i vjeri, povećao deredže i ugled.

Govoreći o motivu i nijjetu bavljenja naukom, jedne prilike je rekao: **"Znanje sam učio isključivo radi sebe, a nisam to radio kako bih privukao pažnju ljudi na sebe."** (Sijer e'alam en-nubela', VIII/66) Imam Malik nije se bavio naukom da bi postao popularan i da bi ljude okupljao oko sebe, već je učio znanje kako bi radio po njemu i kako bi druge podučavao tom znanju i osvjetljavao im puteve ka Allahu i vječnom životu.

On je bio strpljiv u tome, i Allah je dao pa je usput postigao i ono što nije ciljao, a to je da su ga ljudi zavoljeli i počeli dolaziti da slušaju njegova predavanja. Njemu su s tim ciljem dolazili muslimani sa svih strana, iz Endelusa, Magriba, Šama, Egipta, Iraka i drugih pokrajina.

Njegova naučna halka bila je ogromna, pa je to zasmetalo nekim zavidnicima i počeli su pričati protiv njega i iznositi laži i potvore, tako da su se u pogledu njega stvorila dva tabora: jedni su ga slijedili kao autoriteta, a drugi su ga vrijeđali i omalovažavali. Jedanput je on pitao svog učenika Mutarrifa: "Šta ljudi govore o meni?" Odgovorio mu je: "Iskreni prijatelji te hvale, a neprijatelji napadaju na tvoju čast." Rekao je: "Hvala Allahu, ljudi će neprestano tako činiti. Utječem se Allahu od vjerovanja i slijeđenja svega onoga što ljudi govore i prenose svojim jezicima." (Hiljetul-evlija, VI/321) Neki zlobnik postavio je pitanje imamu Maliku i on mu je odgovorio na osnovu onoga što je znao, pa mu je taj čovjek cinično rekao: "Ti si čovjek koji u odgovoru nekada pogriješi, a nekada opet ne potrefi." Imam Malik mu je dostojanstveno odgovorio: "Šta ćeš, takvi su ljudi." (Ez-Zehebi, Tarihul-islam, str. 171) Prenosi se da je Malik prije smrti mnogo učio Kur'an gledajući u mushaf. Dugo je učio i plakao." (Tertibul-medarik, II/57)

Smrt imama Malika

Imam Malik živio je 89 godina. Umro je 179. godine po Hidžri, i na smrti je govorio: **"Svjedočim da nema drugog Allaha osim Allaha i da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Njegov rob i Njegov poslanik. Allahu pripada odredba, prije i kasnije."** Ukopan je u Bekijji u Medini.

Prenosi se da je pobožnjak Esed ibn Musa rekao: **"Sanjao sam Malika nakon njegove smrti. Na sebi je imao dugi zeleni ogrtač i bio je na devi koja je letjela između nebasa i Zemlje.** Rekao sam mu: **'Ebu Abdullah, zar ti nisi umro?'** Odgovorio je: **'Da.'** **'Pa kuda si onda pošao?'**, upitao sam. Odgovorio je: **'Znaj da sam se sreo sa svojim Gospodarom, Allahom, dželle ša'nuhu, licem u lice, i On mi je rekao: 'Traži šta hoćeš, dat ću ti, poželi šta hoćeš, udovoljit ću tvojoj želji.'**" (Tertibul-medarik, I/239)

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: **"Koji god čovjek kaže la ilahe illallah, a zatim umre, ući će u Džennet."** (Buharija i Muslim) A san ovog pobožnog i učenog čovjeka također je jedan od dokaza lijepog završetka i dokaz da je Allah, dželle ša'nuhu, podario imamu Maliku mjesto koje mu i pripada, u društvu odabranih Njegovih robova.

Divnog li završetka!

